

Kader ve Kaza Ne Demektir?

Kader; takdir, vezinli ölçü ve miktar demektir.

Kader; varlıkların ve hâdiselerin bütün halleri ve vasıflarıyla, sebepleri ve şartlarıyla, haiz olacakları kuvvet ve kabiliyetleriyle, varlık âlemine gelecekleri zaman ve mekânlarıyla Cenâb-ı Hak tarafından ezelde tâyin buyurulması ve bir tertib ile kaydedilmesi demektir.

Kaza ise, ezelde takdir olunan her şeyin Cenâb-ı Hakk'ın halk ve icadıyla vücud sahasına çıkması demektir.

Kader, bir şey hakkında verilen karardır. **Kaza** ise, verilen o kararın meydana gelmesidir.

Kader, imanın altı şartından biridir. Hayrın ve şerrin hikmet-i ilahiye'nin iktiza ettiği sebep ve ölçülerle meydana gelmesidir.

Kader, kavlen ve fiilen bir şeyin faslı, (birbirinden ayrılması) ondan haber vermesi, ve o şeyi tamamlamasıdır.

*Bu tariflere göre, **kader ilim sıfatına, kaza ise kudret sıfatına** dayanmaktadır ve kader, kazadan öncedir.* Diğer taraftan, kader, kazadan daha kapsamlıdır. Çünkü her kaza olunan şey kaderde vardır, fakat kaderde olan her şey kaza olmamıştır. Yâni, bir şeyin varlık sahasına gelmesi hem kaza, hem kaderdir. Yaratılmayan şeyler ise kaderdedir, fakat kaza edilmemiş, yâni meydana gelmemişlerdir.

Kader ve kaza meselesi, bütün İslâm âlimlerinin ve felsefecilerinin fikirlerini uzun zaman meşgul etmiştir. Fıkıh ilminin hikmet ve esaslarını ortaya koyan büyük müçtehidler de bu mesele ile yakından ilgilenmişler ve kadere imânın, imân ve İslâmiyet'in bir kalesi hükmünde olduğunu belirtmişlerdir. Bu zâtlar, ilim, irade, kudret gibi kemâl sıfatlara sahip olan Allah-u Azimüşşân'a iman eden her bir mü'minin, bu iman hakikatini de kabul etmesinin zaruri olduğunu ifâde etmişlerdir.

Kader ve kaza, Cenâb-ı Hakk'ın irade ve kudret sıfatlarının zarurî bir lâzımıdır. Zira şu kâinatın ve içinde cereyan eden hâdiselerin tamamı bir ilme dayandığı gibi, meydana gelmeleri de bir kudretle gerçekleşmiştir. Onları bilen ve yaratmaya kudreti yeten Zât, onların yokluktan varlığa çıkmalarını irade etmiştir. İşte, Hazret-i Allah'ın ilmi, kudreti, iradesi ve diğer sıfatlarıyla yarattığı bu kâinat ve şu hâdiseler, elbette ki bir tâyin ve takdire, bir plân ve esasa dayanmaktadır. En kısa ifâdesiyle, kader bu plânın takdir edilmesi, kaza ise icrâ edilmesi, yâni yerine getirilmesi

---

demektir. Kader ve kaza daha geniş olarak şöyle tarif edilmektedir:

Kaderin kazadan daha geniş ve etraflı olmasının diğer bir yönünü misâllerle açıklamaya çalışalım:

Bir insan, Cenâb-ı Hakk'ın yasakladığı fiilleri işlerse isyankâr olur. Aynı insan Allah-u Azimüşşân'ın emirlerini yerine getirirse, sâlih bir kul ve makbul bir insan olur. İşte, birbirine zıt olan bu iki netice de kaderdir. Yâni, Cenâb-ı Hak, âsi ve sâlih olmanın yollarını ezelde böylece tâyin ve takdir buyurmuştur. Buna göre, bir kimse bu iki sebepten hangisine teşebbüs eder veya bu iki yoldan hangisinde giderse onun neticesine varır. İşte, bu neticenin yaratılması kazadır ve aynı zamanda îlâhî takdirin gereği olduğu için de kaderdir.

Diğer bir misâl verelim: İnsanlar terakki ve refahın sebepleri olan ilim, fen ve sanatta faaliyet gösterirlerse huzur ve saadete kavuşurlar. Aksi yolda gidenlerse, cehâlet, yoksulluk, zillet ve meskenet içinde hayatlarını mahvederler. İşte, bu iki netice de kaderdir. Yâni, Cenâb-ı Hak ilerleme ve gerilemenin yollarını yukarıda ifâde ettiğimiz tarzda takdir etmiştir. Bir milletin, birinci yolu seçerek ilerlemesi hâlinde bu netice hem kaza hem de kaderdir. Aksi yolu tutarak geri kalması durumunda ise kaderi, zillet ve sefâlet olacaktır. Bu ikinci halde, terakki kaza edilmemiştir.

Bu mevzuu biraz daha açıklayalım: Siz, arazinizi ağaçlandırmaya teşebbüs ederek gerekli bütün sebepleri yerine getirdiğinizde, O Mukaddir-i Hâkim'in size ağaç ve meyve ihsan etmesi hem kader, hem de kazadır. Arazinize ağaç dikmediğiniz zaman kaderiniz, ağaçsız kalmaktır; lâkin bu durumda kaza bahis konusu değildir. Zira ağaç yaratma olayı vuku bulmamıştır. Aynı şekilde, bir ailenin çocuğa sahip olması hem kader, hem kazadır. Çocukları olmaması kaderdir, fakat kaza değildir. İşte, bu yönden de kader, kazadan daha ihatalıdır.

İnsanla ilgili kaderi ikiye ayırabiliriz. **Birincisi**, insanın kendi irade ve kudretiyle işlediği fiil ve amellere bağlıdır. **İkincisi ise**, onun irade ve kudreti dışında meydana gelen hâdise ve hâllere aittir. Birincisinin meydana gelmesine, insanlar irade ve arzuları ile kendileri sebep olmaktadır. **Şöyle ki:**

Cenâb-ı Hak fertlerin ve cemiyetlerin dünya ve âhîret saadetleri için takib etmeleri gereken yolu tâyin ve takdir etmiştir. Bu yolda gidenler saadet ve selâmete ererler; aksi yolda gidenler felâket ve yoksulluğa düşerler. Çünkü O Hakîm-i Âdil, saadet sebeplerine uyanlara saadet, felâket sebeplerine teşebbüs edenlere de felâket takdir buyurmuştur. Kur'ân-ı Kerîm'de, bir kavmin fertlerinin kendi safvet ve ahlâklarını fesada tebdil etmedikçe, Allah'ın o kavmin nimet ve saadetini tağyir etmeyeceği beyân edilmektedir. Yâni, herkesin fert olsun cemiyet olsun, kendi mukadderatına kendisinin sebep olduğu ifâde buyurulmaktadır. İnsanın kendi kaderini tâyin etmesi bu mânâyâ göredir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi, Allah-u Teâlâ dünya ve âhîret nimetlerinin birtakım

---

sebeplerle meydana gelmesini ezelde takdir etmiş ve şarta bağlamıştır. Öyle ise onların sebepsiz meydana gelmesini arzu etmek, İlâhî kanunlara zıttır. Allah'tan herhangi bir nimeti istemenin yolu, onun sebeplerini yerine getirmektir. **Hâlık-ı Zülcelâl'den çocuk istemenin yolu evlenmek, meyve istemenin yolu ağaç dikmek olduğu gibi, Cennete girmenin yolu da İlâhî emirlere uymak ve yasaklardan kaçınmaktır.** Bunların hepsi Allah'ın takdiridir. Bizler, kadere iman eden kimseler olarak, bu İlâhî takdire boyun eğmek ve istediğimiz nimetlerin sebeplerine teşebbüs etmek durumundayız. Ağaç dikmeksizin meyve istemek gibi, ibâdet etmeksizin ebedî saadet beklemek de takdire karşı gelmektir ve cezası, o nimetten mahrum kalmaktır.

İşte, bizim bilhassa üzerinde duracağımız kader, insanın kendi iradesiyle ilgili olan kısımdır. İkinci kısım olan ve insan iradesi dışında meydana gelen kaderin ise sebepleri insanlarca bilinmemektedir. "*Akıl mahlûktur, Hâlık'ını (yaratıcısını) ihata edemez.*" kaidesince, insan akıllı kaderin bu ikinci kısmına ait hikmet ve sırlara vâkıf olamaz. Bir insanın erkek veya kadın olması, dünyaya geldiği asır ve belde, ömür süreceği müddet, anne ve babasının kim olacağı gibi hususlar bu kısma misâl olarak verilebilir. Bu ve benzeri meselelerdeki İlâhî takdirin sırrını anlamaya zorlanmak insanı helâke götürür. Bu sırlar âhirette, adalet gününde bütün incelikleriyle görünecektir.

İşte Peygamber Efendimizin (s.a.v.),

“Kader husûsunda konuşmayın, zira kader, Allah'ın sırrıdır (sırrullah), Allah'ın sırrını fâş etmeye kalkmayın.”⁴

buyurarak, bizi uğraşmaktan men ettiği kader bu kısımdır. Yoksa kaderin birinci kısmı üzerinde akaid âlimleri büyük mesai sarfetmişler ve eserler yazmışlardır.

Dipnotlar:

4. Alâuddin Aliyyül'l İbn-i Hüsameddin el-Hindi, *Kenzü'l Ummâl*, 1.cilt, s,132